

JOHANA MERTA

Víru nevygooglíš

12.12. – 29.1.2019

Johana Merta (*1987) během studií na brněnské FaVU VUT prošla ateliéry Performance a Intermedia a v ateliéru Kresby a grafiky v roce 2016 diplomovala se svým rozsáhlým projektem Mapa. V tomto díle řešila problematický vztah mezi kartografií a vírou. Tento druh bádání je možné pozorovat skoro v každé Johanině práci. Tendence upozorňovat na kulturní a společenské problémy a otázky k nim patřící, jako jsou hodnotové systémy, možnosti obrazotvornosti, hranice současné víry etc., jsou přítomny v jednotlivých artefaktech i větších souborech. Jako autorka ráda používá živý rozhovor a ten považuje za dovršení autorské práce. Mění formu podle potřeb obsahu a udržuje si práci s experimentem. Merta vystavuje hlavně na Moravě, ale je zastoupena v počtu hodnotných sbírek nejen po Evropě.

TEREZA KUČEROVÁ: Uvědomujeme si skutečné významy pojmu víra či náboženských symbolů?! Co je nutné, abychom plně uvěřili? Jaké autority posloucháme? Mají vždy úplnou pravdu? Jak moc jsme pod vlivem neviditelného diktátu a kde skutečně ověřujeme informace? Neodkláníme se náhodou od hlavních zdrojů poznání a paradoxně je při hledání pravdy nenahrazujeme neověřenými zdroji, jejichž důvěryhodnost stojí pouze na víře v jejich domnělou fundovanost? Neustálé zrychlování tempa dnešního světa zapřičiňuje i škrty časových dotací, nejen na úvahy o víře a roli religiozity v životě člověka, ale i na revizi jakýchkoli obecných „faktů“. V rámci víry se pak mnoho lidí označuje za ateisty a mnoho věřících ve své víře tápe a kolísá. Chybí čas skutečně hledat, pochopit a víru niterně prožít.

Tvarem světelného kříže, který nenese konvenční latinskou formu, ale historicky daleko pravděpodobnější tvar písmene T, instalace Johany Merty tematizuje problém neznalosti a deformace svaté historie a záměrné upravování ikonických reálií týkajících se Kristova života, jeho zpodobnění nebo Ukřižování. Přeneseně kontext instalace odkazuje i na mutaci obecné historie, skutečnosti nebo představy o lidství a víře. V několika významových rovinách zde tak vzniká unikátní situace, ve které divák může deformaci vnímání a „víry v prezentované“ prakticky zažít. Zběžným, nezkoumavým pohledem se totiž může zdát, že socha představuje postavu skloněnou v modlitbě před křížem nad oltářem v prostoru malé kaple, ve kterou se edikula touto instalací proměnila. Pokud se ovšem divák nepostaví do fronty před křížem přímo za sochu, ale vstoupí do instalace, i přes dojem, že tím „naruší“ řád kaple i meditaci modlíciho, prozře a zjistí, že se o tento archetypální výjev ze sakrálního prostředí ve skutečnosti vůbec nejedná. Postava drží místo modlitební knihy mobil. Dojem sakrálního prostoru se tímto momentem smazává, rétorika se zde mění z typicky autoritativní prezentace neotřesitelných skutečností v otázkách víry a uspořádání universa na revidující otázky.

Instalace ovšem neupozorňuje pouze na aktuální krizi víry a náboženství dnešního světa, ale především se snaží vytrhnout diváky z myšlenkových stereotypů. Upozorňuje, že naše vědomé uvažování, stejně jako podvědomé vnímání a asociativní hodnocení, je po celý náš život podprahově formováno archetypálními symboly a řády, jejichž obecně propagovaná rétorika a význam mohou být plně ahistorické, posunuté od původních hodnot, zneužitě i manipulativní. Instalace proto představuje kritický odraz dnešního světa poukazující na alarmující společenský jev odklonu jedince od vnitřního naslouchání a cesty k hlubokým, skutečným pramenům poznání (zde symbolizováno křížem a jeho světlem, které se na soše „věřícího“ pouze povrchově odráží a neproniká do jeho nitra), k překotnému hledání v toku zdánlivě ověřených informací sdílených lidmi mezi sebou, kterým velmi často automaticky a bezvýhradně uvěří (adorace mobilu). Kritikou informačního konzumu a slepého následování pod vedením neviditelných autorit je zde ilustrována znepokojivá skutečnost, že až příliš často se lidé uchylují k tomu, co je snadno a rychle dosažitelné (zde vyhledávání poznatků na internetu) nad tím, co lze získat jen namáhavě a zdoluhavě, přestože to však má hloubku (samostudium, vytváření si vlastního světového názoru, usilovná duševní práce a sebereflexe). Proto místo hlavy na trupu sochy trní jakýsi monitor, nemyslicí přijímač veškerých informací, které mobilní telefon zobrazí na svém displeji. To jen zdůrazňuje nebezpečnost, povrchnost a plochost takové informační výměny nebo procesu hledání, pramenící mnohdy z provizorního řešení v časové tísni.

Celá prostorová situace tak vyzývá k dialogu pokládáním nadčasových otázek kriticky uvažujících o síle slova i o našem osobním vztahu k víře a autoritám jakéhokoliv druhu. Ukazuje divákovi, že pokud se nezastaví a nezreviduje model svého myšlení, do značné míry vtisknutý jeho vzděláním, výchovou i náboženskou tradicí, pak jeho přemýšlení o universu či základech lidské kultury a společnosti nezíská nové úhly pohledu potřebné k vnímání v širších kontextech a neprozře (zde míněno jak fyzicky v prostoru instalace, tak v myšlenkové rovině). Jen se nechává slepě vést i manipulovat informačními nebo autoritativními zdroji. Instalace tak prozrazuje, že hledá-li někdo skutečně víru, poznání světa nebo sebe sama, nenajde to okamžitě ve výkladu obecně uznávaných autorit, nebo v oficiálním návodu, který může ověřit „vygooglením“. Neboť stejně jako nelze opravdovou lásku nebo štěstí koupit za peníze, jakoukoli víru nelze nikde vyčíst ani vyhledat.

JANA GAZDAGOVÁ: Čomu dnes veríme? V koho a v čo? V informatizovanom svete, ktorý produkuje podhubie pre pochybnosti sa ocitáme tvárou v tvár tejto otázke. K čomu sa vzťahuje naša viera?

Môžeme veriť v dobro ľudí, či naopak. Môžeme veriť, že ak sa zajtra ráno zobudíme, zvládneme čeliť osobným problémom lepšie ako včera. Môžeme veriť, že svet ako ho poznáme nemôže prežiť. Môžeme veriť, že nadľudská entita nám pomôže prekonať prekážky, ktoré sami nie sme schopní zvládnuť (že sa rodinný príslušník uzdraví zo zákernej choroby, že aj napriek našim pochybeniam všetko dobre dopadne,...). Môžeme veriť, že náš život bude pokojný a bez utrpenia, utopení vo vlastnej nevedomosti. Môžeme veriť, že budeme lepšími, schopnejšími, úspešnejšími. Môžeme veriť, že...

Veríme.

Vo všeobecnosti naše možnosti viery nepresahujú kultúrne prostredie, z ktorého pochádzame. Na našu vieru, či už v nejaké náboženstvo, vedu alebo v šťastie či náhodu, sa veľkou mierou podieľajú informácie, ktoré prijímame. V dobe internetovej je mnoho informácií dostupných a celková sloboda, ktorú zatiaľ máme, nám umožňuje čerpať z veľkého množstva zdrojov. Ako však nájsť ten správny?

Problém, na ktorý naráža inštalácia Johany Merty, je zrejmy. Kto sú dnes tí, ktorí určujú, čomu máme veriť? To, čo sme predtým hľadali na stránkach kníh, dnes nachádzame „listovaním“ v nehmotnom kybernetickom priestore, v ktorom je veľmi ľahké sa stratiť. Potreba pomalého procesu overovania informácií sa neustále skrakuje vplyvom rýchlosti, ktorou žijeme. Našimi novými „modlami“ je tu a teraz, mať všetko hneď a okamžite. Potrebujeme bezodkladne vedieť a koniec koncov aj veriť. Viera sa stáva instantnou polievkou kulinárskeho sveta.

Kde sa v nás ale nachádza tá vnútorná potreba obhájiť si pred sebou svet, v ktorom prakticky jediná neochvejná istota je to, že žiadna istota neexistuje? Možno je to podmienený strach zo zodpovednosti a nevyhnutných následkov nášho správania. Alebo je to jednoducho snaha hľadať nádej. V minulosti sme útechu hľadali v chrámoch, pod žiarivými symbolmi utrpenia či spásy, ktorých podoba podliehala náboženským autoritám. Tie však v dôsledku ideológie či režimu mohli dezinformovať samotný obsah, čo ostatne naznačuje aj historicky podložený kríž v tvare T v intímnom priestore galérie Edikuly. Vieru vo vedu a zdravý rozum zas napadá populizmus, chamtivosť a zisk, a snahu o objektivnosť prevyšuje subjektívny záujem (i názor) jednotlivca. A tak oproti poriadku a istote sme čoraz väčšími vťahnutí do chaosu. Zmätení tak stojíme v pohlcujúcej žiare bledomodrého displeja, a hľadáme otázky, na ktoré však nie je vždy ľahké nájsť odpoveď.

V dnes už nefunkčnom pôvodne sakrálnom priestore galérie sme tak svedkami situácie podnecujúcej ku kritickému prehodnoteniu našich hodnôt, spojených s vierou. Bude nám čoskoro určovať Google, čomu veriť? Alebo si vyberieme zložitejšiu cestu a my sami sa pokúsime nájsť odpovede na duchovné otázky dematerializovaného sveta?

Je len na nás, čomu dovoľíme nás „ožiariť“ a čím budeme formovať našu identitu, naše videnie sveta a našu vieru. Povinnosťou, ktorú máme voči sebe a voči nasledujúcim generáciám je, aby sme sa pokúsili na tejto dlhej ceste „nezhranatiť“.

JOHANA MERTA

You Cannot Google Faith

12.12. – 29.1.2019

Johana Merta (*1987) during her studies at FaVUVUT in Brno, she underwent tuition in ateliers of the Performance, the Intermedia and of the Drawing and Graphic where she finished her studies and graduated with her extensive project *The Map* in 2016. In this work, she was dealing with the problematic relationship between cartography and faith. It is possible to observe this kind of research nearly in every Johana's work. The tendency to bring cultural and social problems and related questions about the value systems, the possibilities of the imagination or the borders of the contemporary faith etc. to the spectator's attention are present in individual artefacts equally as in the bigger anthologies of her works. As the author, she likes using the vivid dialogue which she regards as the final completion of the authorial work. She changes the form according the demand from the content of her works and she constantly keeps the work with the experiment. Merta exhibits mostly in Moravia, but her works belong equally to several valuable art collections, situated not just in Europe.

TEREZA KUČEROVÁ: Do we really become aware of all meanings which could the term "faith" and main religious symbols have?! What does it cost to make us believe fully? Which authorities do we listen to? Do they always have the absolute truth? To which extent are we under the invisible dictate and where do we truly verify information? By the way, aren't we inclining constantly away from primary sources in the process of searching the truth and replacing them, paradoxically, with non-authenticated resources, a credibility of which is based only on faith in their supposed erudition? The constant acceleration of the pace in the contemporary world causes also cuts in time subsidies not only for contemplations about the faith and about the role of the religiosity in the life of a man, but also for the revision of any kind of general "facts". In case of faith, many people determine themselves as atheists and a number of believers fumble or oscillate in their faith. Time to truly seek the faith, understand it and experienced it inwardly is missing.

By the shape of the luminous cross (which is not presented in the conventional Latin form, but in the more historically accurate shape of the letter T), the installation by Johana Merta thematizes the problem of ignorance and the deformation of the Holy History and the problem of intentional modifying of iconic facts regarding the life of Christ, his likeness or his crucifixion. In the figurative sense, the context of this installation refers also to mutations of the general history, of the reality or of conceptions of the humanity and the faith. Thus, a unique situation is emerging here in several semantic levels as the spectator can experience the deformation of perception and of "belief in the presented facts" in practice. It is possible because by the first, brief, non-examining glance the statue may seem like a bowing person in prayers in front of the cross above the altar in a small chapel, in which the space of the aedicula is transformed by this installation. Nevertheless, if viewers do not take the position in the queue in front of the cross, right behind the sculpted person, but they will enter the installation, against their bad feelings that they are "disturbing" the order of the chapel or the meditation of the praying one, they will see through and find out that in fact this installation is not dealing with this archetypal scene from a sacral environment at all. The sculpted figure is holding an iPhone instead of a prayer book. The temporary impression of the sacral space is being eliminated by this moment as the rhetoric of this place is changing from the typically authoritative presentation of the realities about a true faith and the order of the universe to revising questions.

This installation does not only point out the actual crisis of faith and religions of today's world, but in the first place it is aiming to pull out its spectators from their stereotypes of thinking. It is warning that our conscious thinking, as well as subconscious perception and the associative evaluation, is subliminally formed during our whole life by the archetypal symbols and orders whose generally propagated rhetoric and meanings can be fully unhistorical, shifted from their former values, abused or manipulative. Because of that, the installation represents the critical reflection of the contemporary world pointing out the alarming social phenomenon of the deviation of an individuality from his inner listening and the way to the deep, real sources of the knowledge (here symbolised by the cross and its light, which is just superficially reflecting at the surface of the sculpture of the "believer" without any impact at his heart and soul), to the hasty searching in the stream of the ostensible verified information shared by people among each other, in which he very often believe automatically and unconditionally (the adoration of the iPhone). By the criticism of this informational consumerism and of blind following the invisible authorities, here a disturbing actuality is illustrated that people very often prefer what is easily and quickly achievable (here the googling of knowledge at the internet) to what can be obtained just by the laborious, lengthy process, which has got a real depth (self-study, creating the own worldview, intensive mental work and self-examination). Because of that, instead of a human head we can see a certain kind of monitor dominating on the neck of the sculpture, the non-thinking receiver of all kinds of information, which are displayed at the flat screen of the iPhone. It is demonstrating the dangerousness, superficiality and the flatness of such kind of informational exchange or the process of the searching, very often caused by the seeking of provisional resolutions in a time pressure.

Thus, this whole spatial installation is provoking a dialogue by asking timeless questions that critically relate to the power of the word and about our own personal attitude to faith and to authorities of any kind. It demonstrates to its spectator that if he does not stop and does not make revisions of the model of his own thinking, significantly given by his education, raising in childhood and by the religious tradition, then his thinking about the universe or about the bases of the human culture and society will not achieve new angles of the view, necessary for the perception of these problems in a wider context and he will not see through at all (herewith understood physically in the space of the installation as well as on the mental level). He just lets himself to be blindly led, even manipulated by informative and authoritative resources. In this way, this installation is revealing that if somebody is really looking for the real faith, knowledge of the world or self-awareness, he will not find it immediately in interpretations going from the generally respected authorities or in the official manual which he can verified by "googling". Since it is impossible for money to buy the real love or happiness, it is impossible to learn any kind of faith by reading or scouting it out.

JANA GAZDAGOVÁ: Do we believe today? In whom and what? In a computerized world that produces mycelium for doubt, we find ourselves faced with this question. What is our faith related to?

We can believe in the good of people or vice versa. We can believe that if we wake up tomorrow morning, we can face personal problems better than yesterday. We can believe that the world as we know it cannot survive. We can believe that a spiritual entity will help us overcome obstacles that we are not able to cope with (that the family member will recover from an insidious disease, that despite our misconduct everything will turn out well ...). We can believe that our life will be peaceful and without suffering, drowning in our ignorance. We can believe that we will be better, more capable, more successful. We can believe that ...

We believe.

In general, our possibilities of faith do not go beyond our cultural environment from which we come. Our faith, whether in any religion, science or in happiness or coincidence, is largely determined by the information we receive. In the Internet era, a lot of information is available and the total freedom we have so far allows us to draw on plenty of resources. But how to find the right one?

The problem encountered by the installation of Johanna Merta is obvious. Who are the ones who determine what to believe today? What we have been looking for on the pages of books today is found by "flipping through" the intangible cyberspace where it is very easy to get lost. The need for a slow process of information validation is constantly diminishing due to the speed at which we live. Our new "idols" are here and now, to have everything immediately and instantly. We need to know and believe without delay. Faith becomes an instant soup of the culinary world.

But where is the inner need to defend ourselves in a world in which virtually the only steadfast certainty is that there is no certainty? Perhaps it is a conditioned fear of responsibility and the inevitable consequences of our behaviour. Or it is simply an effort to seek hope. In the past, we sought solace in temples, under the radiant symbols of suffering or salvation, the form of which was subject to religious authorities. However, as a result of ideology or regime they could misinform the content itself, which is also indicated by the historically substantiated T-shaped cross in the intimate space of the Edikula Gallery. Belief in science and common sense is challenged by populism, greed and profit, and the pursuit of objectivity exceeds the subjective interest (and opinion) of the individual. So, contrary to order and certainty, we are increasingly drawn into chaos. Confused, we stand in the immersive glow of the pale blue display, looking for questions to whose it is not always easy to find the answer.

In the now non-functional originally sacral space of the gallery, we are witnessing a situation that encourages a critical re-evaluation of our values associated with faith. Will Google soon determine what to trust? Or will we choose a more complicated path and try to find answers to the spiritual questions of the dematerialized world ourselves?

It is up to us to what we allow to "be illuminated" by and by what will be shaped our identity, our vision of the world and our faith. The duty that we have for ourselves and for generations to come is to try to 'not bend' (suarish) on this long journey.